

ANUL V

MAIU 1935.

Nr. 5

Motto : Fără cinste și legalitate asanarea
țării este imposibilă

SIC COGITO...

REVISTĂ PERIODICĂ LUNARĂ

Director : Dr. VICTOR CORBUL, medic-colonel în retragere
Redactor : CLUJ, Str. Gen. Grigorescu Nr. 16.

NB. Toată revista fiind scrisul meu, articolele nu sunt semnate aparte

Bisericile Românesci

(Reflecțiuni asupra unei anchete)

Am cetit întâmplător broșura : „Bisericile românesci“, rezultatul unei anchete întreprinsă de dl P. Ioan Georgescu, Oradea, cu răspunsurile alor 40 intelectuali.

În 1932 am publicat și eu „ceva asemănător“ sub titlul Români ortodocși — Români uniți sau Biserica românească, articol publicat în mica mea revistă „Sic Cogito“ Nr. VI—1932. Articolul a fost scris cu mult mai înainte, anume cu ocaziunea ieșirii violente în Parlament a unor ortodocși contra uniților! 2 ziare din Capitală și un ziar din Cluj, cărora m'am adresat atunci, n'au voit să publice articolul, așa că nu a putut apărea atunci când eră actual, ci numai mai târziu, după ce mi-am înființat mica mea revistă.

Așa stând lucrurile voi încerca se fac unele scurte reflecțiuni asupra răspunsurilor cuprinse în broșura mai sus amintită.

Înainte de toate cer scusele mele dlui P. Ioan Georgescu,

dacă mă amestec și eu în chestiunea aceasta, chestiune ce-i aparține exclusiv și Dsa e totodată și cel mai chemat a judeca răspunsurile și a trage concluziile.

Totodată declar că dintre cei 40 de domni, cari au dat răspunsuri, cunosc personal numai 3, iar vre-o 20 ii cunosc numai din „scrisul” lor literar resp. ziaristic și abia despre 3 ori 4 știu pozitiv că sunt uniți ori ortodocși ! sum deci imparțial !

În general răspunsurile la ancheta întreprinsă sunt *foarte favorabile pentru o „apropiere”, mai exact și pentru „unirea” celor 2 biserici*, abia 2 ori 3 răspunsuri sunt cam rezervate, ferindu-se a aminti despre o apropiere, ori și mai puțin despre o „unire”, iar unul spune categoric că sub „unire” el înțelege numai întoarcerea bisericii greco-catolice la cea ortodoxă : fiecare e domn pe convingerile lui, nu-l poate sili nime să primească convingerile altora ! Dacă vom lua în considerare răspunsurile, așa cum sunt puse pe hârtie — hârtia suferă multe — am putea face apropierea, resp. unirea în câteva luni ; suntem însă, dupăcât cuget eu, ceva mai departe de „piscul dorit” . . . afară de aceia mulți vorbesc în răspunsurile lor la anchetă de „convingere religioasă”, arată prea multă „evlavie” . . . și eu vorbind sincer, nu cam am încredere în „evlavia” intelectualilor ; . . . nu le trag deadreptul la îndoială convingerile, dar mult aș dori să pot face o fotografie . . . à la Röntgen a acestor convingeri, căci cuget eu, în multe cazuri am afla cam puțină sinceritate ! . . . Pentru ce să ne orbim unul pe altul cu fraze și declamații mai mult scrise decât simțite ! ? . . . dar să trecem peste acest lucru și să ne îndestulim cu *resultatul foarte favorabil*, așa cum reiese din răspunsurile date la anchetă ! . . .

Asta în „general” ; în „special” voiu spicui în mod discret câte o floricea dela unul fiecare dintre cei 40 de . . . mucenici. Nu știu dacă îmi va succede, voiu proba însă respectând ordinea alfabetică :

. . . creștinul bun nu ar putea renunța la confesiunea sa, . . . eu cuget că „da”, mai ales când e vorba de un act național de cea mai mare importanță . . . ; nu pricep temerea unuia de un amestec inoportun al unor vecini în cazul unei orientări a noastre în afară de granițele țării ? . . . că orientul grecoslav ar prețui tot atât cât occidentul latin ? aceasta nu o crede nice cel ce pune această supoziție . . . iar înființarea unei comisii a unor luptători înarmați cu mari cunoștințe dogmatice, eu o țin de „periculoasă”, pe cale de luptă dogmatică nu se va ajunge

niceodată la înțelegerea dorită! . . . o înfrățire cu occidentul latin, păstrând ceiace e bun „oriental” în biserică! aprob, uniții au deja așa ceva! . . . adevăr spune cel ce țice că avem atâtea și atâtea lucruri bune dela frații din occident, dela frații latini . . . un bloc românesc ar pune în respect și pe minoritari! pentru bloc ne trebuie un spirit unitar, o frăție activă, creatoare, ceiace ne poate da *numai o biserică națională unică*, de aceia „unirea” celor 2 biserici românești nu e o simplă oportunitate, ci e vorba de existența noastră ca neam! . . . deci nice în dreapta, nice în stânga ci tot înainte spre piscul cu prive-liscea magnifică — Roma — înlăturând din cale spinii, cari ne împiedecă și esoperând concordia între ierarhi . . . în ultimis întrebăm poporul! . . . din nou vorbesce unul de o orientare spre occidentul latin dela care ne așceptă atâtea lucruri bune și frumoase pe cari le-am ajunge foarte ușor — în 24 oare, dupăcum spune un altul — dacă din toată chestia unirii am face o societate pe acțiuni, cu multe-multe consilii de administrație! . . . unde se află atâtea reliquii și moaște sante ca in Roma? la tot pasul amintiri sante; de acolo pornesc sute și mii de misionari în cele mai îndepărtate părți ale lumii; cei mai mulți dintre ei pleacă liniștiți cu conștiința că nu se vor mai reîntoarce de pe acest drum! . . . de acolo se revarsă valul de lumină cătră cele mai întunecate părți ale globului! . . . piedecile unirii ar fi micile ambiții personale, ba chiar răutăcioase, sau cum spune un altul: oportunism materialist și indiferența religioasă a păturii sociale. Din care se recrutează factorii noștri răspunțători, cari însă nu vor putea împiedeca mult timp încadrarea noastră în concertul și mentalitatea marilor popoare latine din Apus, care ne va asigura un viitor, a cărui mărire ađi abia o putem întrezări! . . . ~~ortodocsismul~~ ~~a împiedecat~~ cultura apusană—latină de a strălate la noi Români; toropeală slavă-ortodocsă nu a produs nimic deosebit! . . . România noastră trebuie să fie latină, adecă cultă, căci numai atunci va putea fi sentinela latinității, în acest orient, unde e așa de izolată! . . . piedecă unirii ar fi pseudo-români, adecă români de origine etnică streină! . . . încercarea de apropiere, unire, o găsesc absolut necesară, țice iarăși unul . . . pântrucă unirea în sens latin — cum spune altul — ar ridica prestigiul nostru din toate punctele de vedere, ceiace numai spre binele României ar fi! . . . următorul în puținele sale șire susține orientarea spre occidentul latin, căreia îi stau în

cale unele prejudecăți nemotivate, cărora *înzădar* se încearcă a li se da o motivare istorică, căci însuși faptul istoric le înfirmă! ... fiecare suflet adevărat credințios află încercarea de unire nu numai oportună, ci și imperios necesară; consecințele bune ar fi imense pe toate terenurile; piedecile?.. păcătoșenia oamenilor și politica de tot soiul!... un altul deși spune la început, că problema unirii astăzi ar fi inoportună, căci biserica ortodocsă ar trebui să renunțe la autonomia ei și să se îndrepte după Roma, totuși admite că consecințele unei uniri ar fi salvatoare pentru ființa neamului nostru, pentru unitatea și consolidarea Statului român, lucru cu atât mai necesar, căci *dela Nistru și în viitor* tot pericole se pot accepta... și eu țin că existența Statului român e mai preponderantă, decât autonomia bisericii ortodocse!... piedeci în calea unirii sunt multe, dar nu de neînvinș: o educație etică a generațiilor de mâne va înlesni această unire... numai bunăvoință se recere!... poporul român nu are pe conștiința sa războaie confesionale... consecințele unirii ar fi imense: toate intrigile confesionale, miile de miserii și vulgarități ar înceta, piedecile sunt: miopia ome-nească!... să lăsăm lucrurile zădarnice, certurile pe textele și cuvintele și atunci am putea trăi în o singură biserică cu atât mai mult acuma, când inimiciile bisericilor se ridică așa amenințători!... unirea cu latinitatea, cu Roma, ar aduce un imens folos Neamului Românesc în toate privințele, diferențele dogmatice între cele 2 biserici sunt foarte mici, așa că piedecile ar fi ușor de înlăturat... încercarea de unire ar fi oportună, dar nu e de tot actuală, bine, dar afirmația că toate încercările făcute până azi, de a strânge mai multe nații în un singur mănunchiu ca stat nu au isbutit... îmi pare rău, dar nu o pot admite, căci aci nu e vorba de o atare înfăptuire și în ce privește biserica, unirea se poate face fără ca organismul de stat ca atare să suferă vre-o schimbare... unirea ar fi oportună din ori ce punct de vedere, iar învinuirea adusă bisericii greco-catolice, că ar fi trădat interesele Românismlui prin unirea cu Roma, a căzut dela sine în decursul timpului și toți inimiciile ei s'au convins, că unirea a fost un bine nu numai special pentru Românii uniți, ci și în genere pentru toți Românii; piedecile în calea unirii ar fi egoismul unora, cari au câștigat anumite situații, pe cari nu le-ar sacrifica bucuroși; încolo.... nimic!... Biserica lui Christos este universală, deci presupune

o unitate ; biserica răsăriteană imbibată de spiritul greco-slave cam străină firii latine a poporului românesc, deci viața sufletească a neamului nostru trebuie orientată spre occidentul latin ; dacă *unirea parțială* cu Roma la 1700 a avut ca urmare o redeseptare națională, atunci unirea întregului popor românesc cu Roma va avea ca consecință o renaștere așa de minunată, ce abia se poate descrie ; piedeci esențiale nu cam vęd... pledez pentru o orientare spre occidentul latin ; adevărul catolic în haina ritului oriental, așa cum se află ađi în biserica greco-catolică, e foarte corăspunđetor pentru o biserică românească unică ; unirea cu occidentul latin, cu Roma, ne promite consecințe mai favorabile, cu mult mai ponderoase, decât rămânerea în izolarea orientală slavă ; piedicile unirii nu ar fi mari... dacă fiecare va đice, eu sum prea ortodocs, iar dta ești prea unit ca să putem ceda ceva din convingerile noastre, atunci în adevăr nu s'ar putea face o unire a bisericilor... spre norocul nostru însă nu se cere nimenui părăsirea credinței, ci adaptarea ei la o atare formă, că fiecare să o poată primi ca a sa... apropierea nu poate fi decât spre occidentul latin ; izolarea religioasă a poporului român în o autocefalie nu e de loc binevenită, iar prin apartenența Românilor la comunitatea universală a Bisericii catolice nu pierdem nimic din sentimentul nostru național ; urmările bune de pe urma unirii sunt nenumerate ; piedecile ađi există, dar prin o educație continuă corespunđătoare se pot ușor înlătura !... unirea e oportună, consecințele imense, piedecile, indiferentismul religios general, cari toate prin perfectarea educației individuale pe încetul ar dispărea... unirea cu cât se va face mai degrabă, cu atât va fi mai bine pentru România noastră, deci cât mai curând orientarea spre Roma, scrie unul ; aș căuta însă o împăcare și cu grecii. nu și cu ceilalți slavi ortodocși ; ar trebui luminat poporul ; limba noastră e o dovadă, că Roma ne-a creștinat și ei trebuie să ne supunem, ca și frații noștri Italianii, Francezii, Spaniolii, Portughezii, etc.... orientarea spre occidentul latin cu păstrarea fondului religios al nostru — cum o au acuma uniții... are spiritul românesc lipsă de luminositatea disciplinelor mediteraniene sau de nebulositatea misticismului slav ?... până ađi slavismul nu a dat acel potențial de disciplină culturală afirmativ, încercările din timpul din urmă de a câștiga timpul pierdut n'au isbutit încă ; poate misticismul slav nu convine structurii noastre

Sufletesci; piedecile unirii ar fi nesinceritatea prelaților; se prea poate că sectele religioase în o bună și se-i constringă către unirea, pe care acum o evită.... ortodocsia s'a răspândit la Români cu ajutorul stăpânirilor politice! nu pricep cum ar putea biserica ortodocsă pregăti Statul Român pentru încadrarea în politica Europei răsăritene, emancipându-se de dominația Apusului? *aceasta ar fi pierirea noastră!* că nu am avea ce căuta la Roma? dincontră numai și numai acolo trebuie să căutăm ceia-ce ne trebuie!... cel ce vede unirea bisericilor românesci numai prin întoarcerea bisericii greco-catolice la cea veche, ortodocsă, nu poate aduce pentru aceasta nice un soi de motive istorice nediscutabile, vrea să fie simplaminte mai ortodocs decât ortodocsia însăși?... se sperăm unirea prin artă, predici frumoase, înălțătoare, cântări frumoase; poporul român vrea să găsească așa ceva în biserică; piedeci contra unirii n'ar trebuie să fie, dacă sunt, trebuie căutate în ignoranța și egoismul clerical!... a accepta 100 de ani după unire e cam mult; a lăsa unirea în voia Domnului, nu se poate!... dealtmintrelea spune și el că îndreptarea noastră trebuie să fie spre occidentul latin!... unul, după multe acuse aduse bisericii unite țice că unirea bisericilor nu poate fi concepută decât în sensul întoarcerii ramurii la tulpina din care a fost ruptă; da, dar tulpina aceasta nu e cea adevărată, deci reîntoarcerea primei ramuri rupte la 1054 către Roma, tulpina cea adevărată și nu a celei dela 1700 la ortodocsie; ramura ruptă la 1054 e păcatul cel mare, săvârșit de preoții greci și slavi, acesta e marele vinovat! Piedicile toate le aruncă în capul uniților inchiind cu „cele mai alese sentimente!“... unirea e nu numai oportună, ci și necesară, încolo scurt, dar vag.... Ultimul spune că încercarea de apropiere o află oportună, preferă o orientare spre occidentul latin: unirea ar fi nimicirea izvoarelor de neînțelegeri; piedeci? ar fi multe; cea mai mare e că reprezentanții bisericii dominante cu greu se vor putea convinge să renunțe la unele avantagii de natură confesională; ca pregătire ar fi bine dacă în facultățile de teologie problema unificării ar fi tratată ca o lucrare de seminar și sub conducerea profesorului discutată în o atmosferă linișcită de școală.

Acți termin cu spicuirile din răspunsurile celor 40.

Intrucât mă privesce eu susțin și acumă cele scrise de mine în Nr. 6—1932 al micii mele reviste „Sic Cogito“ și deoarece

se prea poate că mulți au aruncat revista la coș, voiu repeta în *resumat* ceiace am scris atunci :

Unirea bisericilor românesci o aflu nu numai oportună ci și foarte necesară și încă cât mai curând, fără învinși și fără învingători; chestiunea ar trebui discutată - sine ira et studio - de capii celor 2 biserici românesci, cu concursul unor oameni învățați, dar și buni patrioți—preoți și mireni,— să se scrie un memoriu cu condițiunile celor 2 biserici și eu cuget că pontificele roman ar admite toate cele cerute în memoriu. — Observațiunea unora că încercările de împăcare de mai înainte n'au reușit, nu are rost; atunci era vorba de o aranjare între biserica apuseană și cea răsăriteană în toto, a cărei 4 patriarhi erau greci, ruși, bulgari, etc. iar acuma e vorba numai și numai de cele 2 biserici românesci, deci unificarea e ca și sigură. Dealtminte'lea desbinarea dela 1054 nu a fost dietată de mari diferențe dogmatice, ci mai mult de politică; ba ce e mai mult, cel mai aprig luptător pentru desbinarea de Roma, a fost patriarhul Fotie, care nici nu era preot, ci comandantul gărzii imperiale din Constantinopole și fiind om energic a fost *denumit de patriarh* pentru a înfăptui desbinarea; și oare Românii depe atunci în deplină cunoștință de cauză s'au despărțit de Roma? *nu și încă odată nu*; nu i-a întreat nime, despărțirea le-a fost impusă politicesce, căci superiorii bisericilor erau de origine streină, greci, bulgari, etc. cărora le-a convenit aceasta! Voiu aminti pe scurt diferențele de credință între cele 2 biserici desbinate :

1) Purcederea Spiritului sânt dela Tatăl și Fiul, ori numai dela Tatăl; o ceartă pe această temă astăzi nu mai poate avea loc!

2) Intrebuințarea azimei ori o pâinii și vinului: chestiunea e rezolvată deja, uniții întrebuințează pâinea și vinul; eu aş prefera azima, e ceva mai simplu, mai igienic.

3) Purgatorul nu poate fi piedecă în calea unirii.

4) Infalibilitatea deasemenea nu poate fi o piedecă serioasă și dacă cineva mai crede s. Scriptură, atunci cuvintele lui Isus: „*toate câte vei deslega pe pământ, vor fi deslegate și în cer și toate câte vei lega...*” ascund în sine întreg sensul infalibilității în chestiuni bisericicești... și oare capii bisericii ortodoxe, *când voiesc*, nu-și impun convingerile lor?...

5. Supremația pontifului roman ar fi *prima și poate singura condițiune*, care ar trebui primită de întreaga biserică românească. Apostolul Petru a fost pus de Isus ca cap vedut al întregii biserici: „tu ești Petru și pe...” el a fost primul episcop în Roma și capul tuturor creștinilor, iar urmașii săi secole dearândul au fost capii bisericii și în ținuturile locuite de români.

Celelalte diferențe sunt de tot neînsemnate și nice nu pot veni în discuție; poporul fiind clarificat nu ar fi contra „unirii”.

Contra unirii cu Roma ar fi unii intelectuali români de

origine etnică streină (greci, bulgari, semiți, etc.), cari nu ar vedea cu ochi buni apropierea de latinitatea apuseană.

Unirea bisericii rom. cu cea apuseană ar fi pentru Români o fericire: odată pentru totdeauna ne-am vedea eliberați de legăturile nenaturale cu biserica slavă (rusă, bulgară etc.) și ne-ar lega și mai strâns ca până acuma de latinitatea apuseană cu care ne mândrim la toate ocaziunile.

Chestiunea bisericeii românești astăzi nu se mai poate discuta din punct de vedere dogmatic; astăzi trebuie să decidă numai și numai punctul de vedere național românesc.

Ceia ce spun savanții slavi (ruși) despre unire nu se poate primi cu sinceritate, ei au interes ca românii să rămână ortodocși, ca odată și odată să poată fi contopiți cu rușii; cea mai bună dovadă în privința aceasta este Memoriul-Pastorală al Metropolitului rus din Moscova, care în 1932 fu trimis Patriarhului României și mitropolitului Gurie din Chișinău, pretinzând drepturi canonice asupra bisericii din Basarabia și declarând că consideră pe episcopul Gurie numai ca provizoriu în acest post (Curentul din 18—IV 1932).

Apoi cine nu-și aduce aminte de soborul ortodocs dela Muntele Athos, unde călugării au năvălit cu bâte asupra congresiștilor și soborul s'a putut ținea numai sub scutul baionetelor, iar mai apoi un patriarh a escumunicat pe un altul, nerecunoscându-l; unde se întâmplă așa ceva în Apus? e asta o legătură religioasă deamă pentru România-Mare?

Și dacă vre-odată România va fi sortită să dispară ca stat de sine stătător, numai din cauza legăturilor religioase nenaturale va fi!...

Dacă „Geniul bun“ al României a înfăptuit o „Românie Mare“, cum nice cel mai fanatic visător nu și-o putea închipui, să nu poată înfăptui o „unire“, căreia îi stau în cale așa puține piedeci serioase?

Recomând cetirea articolului lui Mussolini despre „Latinitate“ în Universul din 12—V 1935.

Și oare în momentul suprem:

„In ziua cea de judecată

„Când față 'n cer cu Domnul Sfânt

când „Latina Ginte“ va răspunde sus și tare:

„Latina ginte-a fi întrebată.

„Ce ai făcut pe acest pământ?“

„Pe Tine te-am reprezentat!“ ...

Românii aflători în tabăra ortodocsă, orbiți de splendoarea „Geniului Latinității“ nu se vor sfii ei oare a striga împreună cu rușii, bulgarii, etc: nu, nu este adevărat, noi ortodocșii am fost reprezentanții tăi cei adevărați pe pământ!?

Credem că momentul suprem va afla pe toți Românii în marea tabăra a Gintei Latine.

